

Förstudie om prov

Regeringsuppdrag

ELSÄKERHETSVERKET

Författare: Carina Larsson

Förord

Härmed överlämnas Elsäkerhetsverkets förstudie avseende möjligheten att genomföra ett prov för att erhålla behörighet som elinstallatör. Möjligheten ska ses som ett komplement till dagens krav på att ge in handlingar som styrker teoretisk och praktiskt kompetens. Vi bedömer att det är fullt möjligt att under en försöksperiod genomföra examination med myndighetens egen personal. Elsäkerhetsverket anser att det är angeläget att en försöksverksamhet kommer till stånd inom en snar framtid.

Förstudien innehåller även en analys av möjligheten att låta externa personer förordnas som provförrättare för Elsäkerhetsverkets räkning. En sådan ordning kräver lagform som i sin tur kräver en mer omfattande och längre beredning, bland annat i form av en proposition till riksdagen. Om försöksverksamheten faller väl ut så blir ett prov med externa examinatorer en naturlig utveckling.

Kristinehamn 28 september 2012

Elisabet Falemo
Generaldirektör

Sammanfattning

Elsäkerhetsverkets förstudie visar att det är möjligt att låta de personer som vill skaffa sig behörighet som elinstallatör att, istället för att ge in handlingar som styrker genomförd utbildning och praktik, genomföra ett prov för att styrka samma kunskaper.

Elsäkerhetsverket föreslår därmed att de som inte kan uppvisa någon av de handlingar som krävs, istället ges möjlighet att genomföra ett prov. Provet föreslås bestå av ett teoretiskt och ett praktiskt delprov som sammantaget motsvarar dagens behörighet för lågspänningsinstallationer upp till och med 1 000 volt (ABL-behörighet). ABL-behörighet är den behörighet som de flesta personer ansöker om, samtidigt som Elsäkerhetsverket bedömer att det faktiskt är möjligt att konstruera ett prov som ger samma måloppfyllelse som bedömning av handlingar som styrker utbildning och praktik.

Provets innehåll regleras lämpligen i myndighetsföreskrifter. Genom en sådan reglering kan innehållet enkelt anpassas både till den tekniska utveckling som sker inom installationsområdet och de föreskrifter som verket utfärdar när det gäller krav på utförande av starkströmsanläggningar.

Elsäkerhetsverket bedömer att det är mest kostnadseffektivt för verket att hyra lokaler av utbildningsanordnare. Ett av skälen är att verket inte själv har lokaler för att genomföra prov. Skulle Elsäkerhetsverket sätta upp en sådan provverksamhet uppkommer initialkostnader som bedöms leda till fördyring av provkostnaden för den enskilde.

En reglering som medger externa aktörer att examinera provet för myndighetens räkning vore lämplig men kräver i sin tur lagform då det är fråga om myndighetsutövning. Ett sådant beredningsarbete tar längre tid och skulle innebära att en eventuell försöksverksamhet inte kan genomföras inom en nära framtid. Verket stannar därför vid en lösning som innebär att personal från Elsäkerhetsverket sköter examinationen.

Som tidigare angetts anser Elsäkerhetsverket att den mest kostnadseffektiva modellen är att använda de utbildningsanordnare som sedan tidigare har lokaler för att genomföra både IT-baserade teoretiska prov och praktiska prov i laborationsmiljö. Elsäkerhetsverket strävar efter att ge dem som vill genomgå provet viss flexibilitet när det gäller tidpunkt för provets genomförande. Verkets uppfattning är att det i viss utsträckning bör vara möjligt att, utöver normal

arbetstid, genomföra provet på kvällstid och på helger. Ett sådant synsätt ger även utbildningsordnarna förutsättningar för ett optimalt resursutnyttjande av lokalerna vilket förhoppningsvis kan påverka kostnaderna på ett positivt sätt.

Kostnaden för provet betalas av den som avlägger prov. Provavgiften beräknas bli 5 – 10 000 kronor. Den kostnaden ska jämföras med dagens teoretiska utbildning för ABL-behörighet som kan kosta runt 50 000 kronor för den som genomgår utbildningen.

Provavgiften ska täcka provförrättarnas kostnader för att upplåta lokaler, tillhandahålla elektrisk materiel samt Elsäkerhetsverkets kostnader för att ta fram provinnehåll, registerhållning avseende det behörighetsregister som verket är skyldigt att hålla, tillsynskostnader samt övriga administrativa kostnader. Provavgiften inkluderar den avgift om 2 000 kronor som sökande betalar idag för behörighetsbeviset.

Enligt artikel 14 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG från den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer får, i det här fallet, Elsäkerhetsverket, i särskilda fall besluta att sökanden slutför en anpassningsperiod som inte överskrider tre år eller genomgår ett lämplighetsprov. Den sökande ska ges möjlighet att själv besluta vilket alternativ han eller hon vill välja.

Väljer sökande att slutföra en anpassningsperiod (yrkespraktik) måste sökande själv hitta ett företag där anpassningsperioden kan genomföras. Väljer sökande att genomgå ett lämplighetsprov måste Elsäkerhetsverket förvissa sig om att det är ett prov som verket kan godta. Det prov som Elsäkerhetsverket föreslår kan användas för att uppfylla direktivets krav.

Innehåll

1	Uppdraget	7
1.1	Förstudiens genomförande	7
2	Gällande bestämmelser	8
2.1	Ellagen.....	8
2.2	Elinstallatörsförordningen	8
2.3	Elsäkerhetsverkets föreskrifter	9
3	Nulägesanalys	10
4	Provet	12
4.1	Allmänt.....	12
4.2	Provets utformning	12
4.3	Genomförande av provet	14
4.4	Rapportering av prov.....	14
4.5	Överklagande av provresultat.....	14
4.6	Lämplighetsprov enligt det s.k. yrkeskvalifikationsdirektivet	14
5	Förordnande som provförrättare	16
5.1	Myndighetsutövning.....	16
5.2	Ansökan om att bli förordnad som examinator	16
5.3	Återkallelse av ett förordnande	17
5.4	Tillsyn.....	17
6	Kostnader	19
6.1	Utvecklingskostnader	19
6.2	Kostnader för examination	19
6.3	Administrativa kostnader.....	19
6.4	Provavgift	20
7	Översyn av regelverken	21
7.1	Allmänt.....	21
7.2	Försöksverksamhet.....	21
7.3	Ellagen.....	21
7.4	Elinstallatörsförordningen	22
7.5	Myndighetsföreskrifter	23

1 Uppdraget

Elsäkerhetsverket ska lämna förslag på hur de personer som inte har handlingar som styrker teoretisk utbildning och praktik och som önskar avlägga ett prov för att få behörighet som elinstallatör ska ges en sådan möjlighet. Elsäkerhetsverket ska redovisa möjligheten att låta externa aktörer examinera provet samt göra en uppskattning av vilka kostnader som förslaget skulle medföra. Vidare ska provet utformas så att det uppfyller de krav på kompensationsåtgärder som ställs i artikel 14 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer. Förslaget ska innehålla en översyn av eventuella behov av ändringar i regelverket.

1.1 Förstudiens genomförande

Elsäkerhetsverket har dels genom studiebesök hos skolor, dels genom möten med representanter för olika utbildningsanordnare bildat sig en uppfattning om det är möjligt att ta fram ett prov som kan jämföras med dagens dokumentkrav för ABL-behörighet.

För att kunna göra den bedömningen har verket analyserat för- och nackdelar jämfört med dagens system. Är ett prov tillräckligt för att visa om en person förvärvat den kompetens som krävs för behörigheten?

I samband med ett studiebesök hos en utbildningsanordnare har Elsäkerhetsverket kunnat granska de lokaler som används vid teoretisk och praktisk utbildning både på gymnasienivå och i valideringsverksamhet. En av frågorna som verket ställde var om de lokaler som används idag för praktiska laborationer på gymnasienivå kan användas för mer avancerade laborationer. Det svar som verket erhöll av utbildningsanordnaren var att det bedömdes möjligt.

Elsäkerhetsverket hade också möjlighet att få inblick i den valideringsverksamhet som utförs av bland annat gymnasieskolor för att fastställa kompetens för de som vill arbeta som yrkesmän (elektriker) och vars kompetens behöver valideras. I valideringen används ett IT-baserat provverktyg. Att provet är IT-baserat innebär att personer kan göra testet där de bor och endast behöver resa till en utbildningsanordnare för att genomföra det praktiska prov som krävs för att de ska kunna valideras.

2 Gällande bestämmelser

2.1 Ellagen

9 kapitlet ellagen (1997:857) innehåller krav på skyddsåtgärder vid elinstallationer. Av 9 kap. 1 § fram går att elektriska anläggningar, elektriska anordningar avsedda att anslutas till sådana anläggningar, elektrisk materiel och elektriska installationer skall vara så beskaffade och placerade samt brukas på sådant sätt att betryggande säkerhet ges mot person- eller sakskada eller störning i driften vid den egna anläggningen eller vid andra elektriska anläggningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, i den mån det behövs från elsäkerhetssynpunkt, meddela föreskrifter om kontroll, provning eller besiktning samt andra föreskrifter som rör elektriska anläggningar, anordningar avsedda att anslutas till sådana anläggningar, elektrisk materiel eller elektriska installationer.

Med stöd av bemyndigandet har regeringen utfärdat elinstallatörsförordningen (1990:806).

2.2 Elinstallatörsförordningen

Av 1 § framgår att syftet med denna förordning är att förebygga risk för skador på person och egendom till följd av bristfällig eller felaktig installation av elektriska starkströmsanläggningar.

2 § innehåller bland annat en definition av vad som avses med en elinstallatör. Det är en person som av Elsäkerhetsverket meddelats behörighet att utföra elinstallationsarbete i angiven omfattning.

3-5 §§ innehåller uppgift om vilket elinstallationsarbete som avses, rätt för Elsäkerhetsverket att föreskriva om att förordningen ska gälla även för anordningar samt möjlighet för verket att i det särskilda fallet eller genom föreskrifter medge undantag från tillämpningen av förordningen.

Av 6 § framgår att elinstallationsarbete endast får utföras av elinstallatör eller av yrkesman under överinseende av elinstallatör hos vilken yrkesmannen är anställd eller som är anställd i samma företag som yrkesmannen.

Elinstallatörens ansvar följer av 7 § där det framgår att elinstallatören ska se till att den som utför elinstallationsarbete under hans överinseende har de kunskaper och färdigheter som fordras för arbetet. Han ska vidare se till att den del av den elektriska starkströmsanläggningen eller anordningen som arbetet omfattar har kontrollerats i betryggande omfattning innan den tas i bruk genom att spänning, ström eller frekvens påförs som kan vara farlig för person eller egendom.

Av 9 § framgår att Elsäkerhetsverket prövar frågor om meddelande av behörighet att utföra elinstallationsarbete. Verket får meddela föreskrifter om krav på utbildning och praktik för behörighet.

För att täcka Elsäkerhetsverkets kostnader för handläggning av behörighetsärenden ska en särskild avgift betalas till verket för varje beslut om meddelad behörighet. Verket meddelar, efter samråd med Ekonomistyrningsverket, närmare föreskrifter om avgiften.

10-12 §§ innehåller bestämmelser om återkallelse, registerföring samt tillsyn.

2.3 Elsäkerhetsverkets föreskrifter

Elsäkerhetsverkets föreskrifter innehåller krav på utbildning och praktik. Kraven varierar beroende på vilken behörighet som söks. De olika behörighetsnivåerna har anpassats efter branschens behov och komplexiteten i anläggningarna.

Behörigheterna delas in i begränsad och allmän behörighet när det gäller elinstallationsarbete på lågspänningsanläggningar upp till och med 1 000 V. Den senare behörigheten avser allt elinstallationsarbete på lågspänningsanläggningar medan de begränsade behörigheterna avgränsats i omfattning. Utöver dessa behörigheter finns också behörigheten AB som omfattar allt elinstallationsarbete oavsett spänningsgräns.

Elsäkerhetsverket godtar utbildningar på gymnasial, eftergymnasial och högskolenivå. Ett krav är dock att sökande kan visa att utbildningen har haft en elkraftteknisk inriktning.

Utöver det ska sökanden ge in ett intyg om praktik. Praktiken ska visa att sökanden förvärvat praktiska kunskaper och färdigheter för det elinstallationsarbete som söks. Praktikintyget ska vara underskrivet av den elinstallatör som haft överinseende över elinstallationsarbetet under praktiktiden.

Söker man allmän behörighet ABL ska man således visa att man utfört elinstallationsarbete på olika lågspänningsanläggningar för att uppfylla kravet på mångsidighet.

3 Nulägesanalys

För att få behörighet som elinstallatör krävs att den sökande ger in dokument som visar att man genomgått någon av de utbildningar som finns uppräknade i Elsäkerhetsverkets föreskrifter ELSÄK-FS 2007:2 om behörighet för elinstallatörer. I föreskrifterna finns också ett krav på att ge in ett praktikintyg som visar att man utfört praktiskt elinstallationsarbete under överinseende av en behörig elinstallatör.

Det har visat sig att en del av de sökande av olika skäl inte kan prestera sådana dokument. De menar dock att de innehar både de teoretiska och de praktiska kunskaper och färdigheter som är nödvändiga för att få behörighet. Verket har i dessa fall svårt att kontrollera deras uppgifter vilket innebär att de inte kan meddelas behörighet. Elsäkerhetsverket kan medge undantag från dokumentationskraven antingen med stöd av undantagsbestämmelsen i elinstallatörsförordningen (1990:806) eller med stöd av undantagsbestämmelsen i verkets föreskrifter.

Den bedömning som Elsäkerhetsverket gjort är att det inte är möjligt att medge undantag från kravet att styrka kompetens. Det är av största vikt att samhället känner förtroende för den behörighetsprövning som görs, särskilt då felaktigt eller bristfälligt utförda elinstallationer riskerar att leda till person- eller sakskada. Det är därför bättre att de personer som saknar begärda handlingar ges möjlighet att på annat sätt visa att de har den kompetens som krävs.

Dagens system kräver att sökanden genomgått någon av de utbildningar med elkraftteknisk inriktning som finns uppräknade i Elsäkerhetsverkets föreskrifter. Verket ställer inga direkta krav på själva utbildningen. Utöver den utbildning som ges av offentliga aktörer finns det också privata utbildningsanordnare som anordnar kurser för allmän behörighet. Det finns möjlighet att genomföra utbildningen på distans.

Utöver en handling som styrker en teoretisk utbildning tillkommer ett krav på att sökande ska styrka praktik. För ABL-behörighet krävs minst 4 års praktik av mångsidigt elinstallationsarbete. Praktiken ska intygas av en behörig elinstallatör med minst samma behörighet. Den som intygar praktik måste ha haft behörighet under den tidsperiod som han eller hon intygar och både sökande och elinstallatören måste dessutom ha varit anställda i samma företag, alternativt ska den sökande ha varit anställd hos elinstallatören.

Det är inte ovanligt att den sökande tidsmässigt har genomfört praktiken före den utbildning som åberopas. Det utgör i sig inget problem, det viktiga är att sökande har förvärvat de kunskaper och färdigheter som krävs för behörigheten.

Elinstallatörsförordningen innehåller inga krav på att den sökande kan visa att denne har arbetat yrkesmässigt, eller kommer att arbeta yrkesmässigt med elinstallationsarbete, för att meddelas behörighet.

Sedan en lång tid tillbaka har regelverket utgått från att den sökande ska styrka sin kompetens genom att ge in handlingar som dels visar att man genomgått en teoretisk utbildning, dels handlingar som styrker att man arbetat praktiskt med elinstallationsarbete. Det har varit ett traditionellt synsätt att det enda sättet att styrka kompetens är det idag gällande. Den nuvarande modellen har lett till att en person, efter att denne slutfört 3- årig gymnasieskola (elprogrammet), behöver genomgå en ytterligare teoretisk utbildning samt fyra års praktik. Det innebär att det är inte möjligt att söka om ABL-behörighet före 23 års ålder.

Den traditionella syn som finns när det gäller att få behörighet är att de som endast har gymnasieutbildning behöver ytterligare teoretisk utbildning, tillsammans med praktisk erfarenhet för att uppfylla behörighetskravet. Elsäkerhetsverket menar att även de som inte genomfört en teoretisk påbyggnadsutbildning under sitt yrkesverksamma liv kan ha förvärvat de teoretiska kunskaper som krävs och att de bör ges möjlighet att visa det.

4 Provet

4.1 Allmänt

Ett prov ger inte bara de personer som saknar vissa handlingar möjlighet att visa att de har förvärvat de kunskaper och färdigheter som krävs för behörigheten. Provet ger också Elsäkerhetsverket bättre möjlighet att utvärdera vilka kompetenskrav som ska gälla för ABL-behörighet samt om de krav som ställs i verkets föreskrifter svarar mot de krav och behov som ställs av branschen.

Ett prov som innefattar bedömning av om personen har kunskap och kompetens om dagens system för elinstallationer skulle vara en tillgång för utvecklingen av elsäkerhetsområdet. Genom att tillsammans med branschen utvärdera kunskapsnivån och kompetenskraven kan Elsäkerhetsverket också analysera om de tekniska reglerna på området håller rätt nivå och om kraven för att få behörighet är rimliga.

Utgångspunkten för förstudien har varit principen om ett enkelt administrativt system. Ett enhetligt administrativt system lägger grunden för klara och ändamålsenliga förutsättningar för de personer som vill avlägga prov. Ett provsystem som knyter an till de provlösningar som branschen redan etablerat bör ge en enkelhet för den som vill avlägga prov samt hålla kostnaderna nere.

Den uppgift som tillkommer är att ta fram ett system där myndigheten och branschen samverkar när det gäller provets innehåll. Det är angeläget att ta fram ett teoretiskt och ett praktiskt prov som stämmer överens med de krav som gäller enligt den ordinarie prövningen och som bedöms rimligt av branschen.

4.2 Provets utformning

Provet kommer till att börja med att hållas på svenska både i den teoretiska och i den praktiska delen. Att utforma provet på fler språk än svenska ger ökade merkostnader vilket leder till ökade provkostnader. Verkets föreskrifter om hur elinstallationsarbetet ska genomföras är också på svenska vilket ställer krav på att eleven kan tillgodogöra sig innehållet för att kunna utföra elinstallationerna på det sätt som krävs.

När det gäller provets innehåll har Elsäkerhetsverket diskuterat följande frågor

- Kan man i ett prov utvärdera om en person i sitt yrkesliv skaffat sig nödvändig teoretisk kompetens för behörigheten?

- Är det möjligt att i ett praktiskt prov påvisa kompetens som motsvarar en så lång praktiktid som bestämmelserna föreskriver?

Verkets utgångspunkt har varit följande. För att kunna jämföra den samlade kompetens som krävs måste man i den teoretiska delen utgå från de kunskapskrav som gäller redan idag. Verket har under 2011 tagit fram ett förslag till elkrafttekniskt kursinnehåll för ABL-behörighet. Avsikten har varit att klargöra för de olika utbildningsanordnarna vilka kunskapskrav som verket ställer krav på för den aktuella behörigheten.

Det aktuella kursinnehållet måste omsättas till ett teoretiskt prov. Dagens teoretiska utbildning förutsätter förkunskaper och provet måste därför byggas upp på samma sätt. Det medför att de som ska avlägga prov måste ha insikt om nödvändigheten av att ha skaffat sig förkunskaper för att ha en chans att klara provet.

Det teoretiska provet bedöms kunna vara IT-baserat. Hur många frågor som provet ska bestå av kan verket inte säga idag. Provets utformning bör utformas enligt den logik som följer av de standarder som används vid lågspänningsinstallationer. Ett särskilt fokus kommer att läggas på de kontrollpunkter som sker inom ramen för ett elinstallationsarbete och som avslutas med en kontroll innan anläggningen tas i bruk.

Verket gör bedömningen att provet blir svårt att genomföra om de som avlägger prov inte får ha tillgång till de standarder som ska tillämpas vid ett elinstallationsarbete. Det kommer därför att vara tillåtet att använda standarder vid provet. Elsäkerhetsverket bedömer att det inte medför att provet blir för ”enkelt” utan provinnehållet kommer ändå hålla en hög kompetensmässig nivå.

En stor uppgift för Elsäkerhetsverket blir att ta fram, utveckla och kvalitetssäkra provinnehållet. Tanken är att eleverna sitter framför var sin dataskärm och markerar sina svar direkt i provet. Frågorna kommer att sättas samman i olika versioner för de elever som gör provet.

En examinator från Elsäkerhetsverket ansvarar för det praktiska förfarandet i samband med att eleverna avlägger kunskapsprov. Provet rättas automatiskt och resultatet rapporteras direkt in i Elsäkerhetsverkets system. För att säkerställa att provet går rätt till måste hela hanteringen kring proven präglas av höga säkerhetskrav. Här finns möjlighet att hämta erfarenhet från Trafikverket som hanterar teoriprov för körkort.

Utformningen av det praktiska provet så att det verkligen kontrollerar kunskaperna är en grannliga uppgift. Verket måste utforma underlaget till provet på ett sådant sätt att examinatorn klart kan bedöma elevens kompetens. Det teoretiska och det praktiska provet utgör en helhet för att bedöma sökandens kompetens.

4.3 Genomförande av provet

Provet utformning förutsätter att eleven har goda förkunskaper avseende elinstallationer och kommer väl förberedd till provet.

Det teoretiska provet bör genomföras med godkänt resultat innan det praktiska provet får utföras. Elsäkerhetsverkets uppfattning är att både det teoretiska och det praktiska provet bör genomföras inom en tidsperiod på sex månader.

4.4 Rapportering av prov

När det gäller det teoretiska provet kommer provresultatet att rapporteras elektroniskt till Elsäkerhetsverket. I samband med att det praktiska provet ska genomföras kan verkets personal enkelt kontrollera uppgifter om det teoretiska provet.

Godkänns eleven även vid det praktiska provet kan verkets personal direkt föra in uppgifterna i behörighetsregistret vilket gör att ett behörighetsbevis snabbt kan skickas ut till personen.

4.5 Överklagande av provresultat

Överklagande av provresultatet kommer inte att bli möjligt. Det innebär en skillnad mot dagens system där sökande idag kan klaga på myndighetens bedömning av innehållet i de dokument som ges in i samband med en ansökan om behörighet. Det innebär att det är viktigt att verkets föreskrifter om provet och provets innehåll är så tydliga att den som ska avlägga prov förstår vad som krävs.

4.6 Lämplighetsprov enligt det s.k. yrkeskvalifikationsdirektivet

Enligt artikel 14 i direktivet får den mottagande medlemsstaten i vissa fall kräva att sökanden slutför en anpassningsperiod som inte överskrider tre år eller genomgår lämplighetsprov. Använder sig medlemsstaten av denna möjlighet ska sökanden ges rätt att välja mellan anpassningsperiod och lämplighetsprov.

Väljer sökanden att genomgå en anpassningsperiod innebär det att sökande själv får ordna med en praktikplats på ett företag och att verket endast bestämmer hur lång denna anpassningsperiod ska vara.

Väljer sökande istället att genomgå ett lämplighetsprov har också medlemsstaten skyldighet att ange vad provet ska innehålla. Genom att använda det prov som föreslås i förstudien kan verket på ett enkelt sätt hänvisa sökanden till en provförrättare.

Gemensamt för åtgärderna är att om den mottagande medlemsstaten ämnar kräva att sökanden slutför en anpassningsperiod eller genomgår lämplighetsprov så ska den mottagande medlemsstaten först kontrollera om de kunskaper som sökanden

har tillägnat sig genom sin yrkesverksamhet, i en medlemsstat eller i tredjeland, är sådana att de helt eller delvis täcker den väsentliga avvikelse som avses.

Elsäkerhetsverket har under 2009 hemställt om ändring i elinstallatörsförordningen för att uppfylla direktivets krav i denna del. Verket kommer därför inte att ta med förslag på ändring av elinstallatörsförordningen i denna förstudie utan hänvisar till verkets tidigare hemställan.

5 Förordnande som provförrättare

5.1 Myndighetsutövning

Provförfarandet innehåller olika moment, bl.a. konstruktion av frågor, presentation av provet för eleverna, rättning samt slutligen registrering av godkänt prov i det behörighetsregister som verket för.

Vissa delar av förfarandet innebär myndighetsutövning mot enskild, dvs. innebär att myndigheten (Elsäkerhetsverket) fattar beslut som får bestämda rättsverkningar för den enskilde i form av underkänt eller godkänt prov.

Den del av provförfarandet som innebär att godkänna eller underkänna eleven får anses vara myndighetsutövning. För att myndighetsutövning ska kunna utföras av annan än en myndighet krävs det lagstöd, se 8 kapitlet regeringsformen (1974:152).

För att Elsäkerhetsverket ska kunna överlämna åt en fysisk person att förrätta prov för allmän behörighet krävs således en ändring i 9 kap. ellagen. I avsnitt 5.2 -5.4 redovisas hur detta skulle kunna gå till. I kapitel 7 anges behovet av författningsändringar som krävs om detta förfarande skulle väljas.

De delar av provförfarandet som inte innebär myndighetsutövning mot någon enskild kan utföras av annan än myndigheten själv utan ett lagstöd. I ett system med Elsäkerhetsverket som huvudman för provverksamheten finns det alltså också möjligheter för andra aktörer än Elsäkerhetsverket att få utföra vissa uppgifter anknutna till provverksamheten.

Elsäkerhetsverket föreslår i denna förstudie att examinationen av provet under en försöksperiod utförs av verkets egen personal då en sådan ordning endast medför ändringar i elinstallatörsförordningen.

5.2 Ansökan om att bli förordnad som examiner

Ansökan om förordnande görs till Elsäkerhetsverket. Vid ansökan ska sökanden uppge de uppgifter som bedöms nödvändiga av myndigheten. Ett exempel är uppgifter som styrker lämpligheten av de lokaler som ska användas vid proven.

Verket får ge förordnande till fysiska personer som med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden samt omständigheterna i övrigt bedöms ha förutsättningar att utföra examinationen i enlighet med verkets föreskrifter. Ett förordnande kan ges tills vidare eller för en begränsad period.

Det bör finnas en jävsregel som anger att den som har anordnat en utbildning inte får förrätta prov för den som genomgått utbildningen. Det är viktigt att den som får förordnande förstår uppdraget och förmår att hålla isär sina olika roller, särskilt i de fall de också håller kurser för behörighet.

5.3 Återkallelse av ett förordnande

Ofta ligger någon form av anmälan bakom ett initiativ till att utöva tillsyn över en viss examination. Syftet med Elsäkerhetsverkets tillsyn är att i så stor utsträckning som möjligt klarlägga om det finns någon substans i anmälan och om så är fallet, vilka åtgärder som behöver vidtas med anledning av det.

Dialog och förståelse är viktiga komponenter i en tillsynsverksamhet men måste förstås vägas av mot de eventuella missförhållanden som framkommer. När det gäller examination som leder till en rättighet, i det här fallet rätt att utöva ett visst yrke, är det av största vikt att examinationen sker i enlighet med de krav som ställs. Det är av stor vikt att konsumenter och näringsidkare kan lita på att den som fått behörighet som elinstallatör rent faktiskt har de kunskaper som krävs. Det får inte heller råda någon tveksamhet om att provet gått rätt till.

Elsäkerhetsverket anser att det måste finnas möjlighet att ingripa mot de provförrättare som visar sig vara olämpliga att hålla i examinationen. Det kan i vissa fall räcka med en varning men ett förordnande måste också kunna återkallas vid grava missförhållanden. Det kan också finnas anledning att överväga återkallelse om provförrättaren inte förrättat prov under en lång tid eller om denne själv begär det.

Ett beslut om återkallelse av ett förordnande bör gälla omedelbart. I vanliga fall är huvudregeln att ett överklagande leder till att beslutet inte får laga kraft. När det gäller dessa beslut bedömer Elsäkerhetsverket att en provförrättare inte uteslutande har denna uppgift som sin enda inkomstkälla och att en återkallelse därför inte får sådana konsekvenser för den enskilde. En annan aspekt är att yrket grundas på att elinstallationer utförs på ett säkert sätt. Skulle en provförrättare få fortsätta att examinera under den tid som rättsprocessen pågår kan det medföra att personer godkänns vid provet trots att de inte uppfyller kompetenskraven.

5.4 Tillsyn

Elsäkerhetsverket är en utpräglad tillsynsmyndighet. Att utöva tillsyn även över de personer som getts förordnande är därför ingen ny arbetsuppgift även om det handlar om en ny tillsynsuppgift. Tillsyn kan innebära en granskning av hur provförrättaren arbetar, hur lokalerna är ordnade samt produktkontroll av vilket elektriskt materiel som eleverna använder vid det praktiska provet.

Vid tillsynen bör följande kontrolleras: att examinationen genomförs enligt de regler som finns, att den endast genomförs av dem som fått förordnande, att provförrättaren själv har kontroll på vilka elever som examineras samt att rapporteringen till Elsäkerhetsverket är korrekt.

Provförrättaren ska stå till förfogande vid tillsynen. Den av Elsäkerhetsverkets inspektörer som genomför tillsynen ska dokumentera gjorda iakttagelser och lämna ett exemplar av dokumentationen till den som berörs av tillsynen.

6 Kostnader

6.1 Utvecklingskostnader

Som framgått av förstudien kommer möjligheten att avlägga prov vara förenade med initialkostnader.

Att införa ett prov innebär nya kostnader i form av utvecklingskostnader för den frågebank som måste tas fram för det teoretiska provet samt kostnader för att utveckla innehållet i det praktiska provet. Utöver det tillkommer IT-kostnader för att utveckla det elektroniska provet.

Verket bedömer kostnaderna för att ta fram provet till 800 000 kronor. Elsäkerhetsverkets verksamhet är idag anslagsfinansierad och anslaget för 2012 uppgår till 51,1 miljoner kronor. För att hålla ner avgiften för själva provet föreslår verket att dessa kostnader finansieras som ett extra anslag.

6.2 Kostnader för examination

Elsäkerhetsverket kommer att ha kostnader för att medverka vid och förbereda examination.

Vid examination uppstår utbildningsanordnarens kostnader för att upplåta lokaler samt dennes kostnader för att tillhandhålla det installationsmateriel som ska används vid det praktiska provet. Detta kan jämföras med det valideringsuppdrag som branschen har idag, där man kartlägger, bedömer och värderar en individs faktiska kunskaper, färdigheter och förmågor - sammanfattningsvis en individs reella kompetens. De personer som valideras är de personer med elteknisk bakgrund som vill arbeta som yrkesmän (elektriker) i Sverige. Valideringen kan inte återopas vid en ansökan om behörighet då valideringsnivån kunskapsmässigt inte motsvarar nuvarande krav på teoretisk utbildning och praktik. Valideringen som omfattar en teoretisk och en praktisk del beräknas ta fem dagar. Kostnaden för validering är cirka 15 000 kronor. Elsäkerhetsverkets bedömning är att ett prov för att bli elinstallatör behöver ta högst två dagar.

6.3 Administrativa kostnader

Elsäkerhetsverket övriga kostnader är löpande kostnader för att utveckla och förvalta behörighetsregistret samt utveckla och förvalta frågebankens innehåll. Elsäkerhetsverkets handläggningskostnader för själva ansökan om behörighet kommer att vara i nivå med handläggningskostnaden för dem som söker på det traditionella sättet. Idag tar verket in en avgift för behörighetsbeviset på 2 000

kronor som betalas av dem som meddelas behörighet. Avgifterna betalas in till staten på inkomstitel.

6.4 Provavgift

En beräkning med utgångspunkt från full kostnadstäckning för Elsäkerhetsverkets och examinatorns kostnader leder till att avgiften för provet hamnar någonstans mellan 5 000 och 10 000 kronor. Provavgiften inkluderar den avgift om 2 000 kronor som sökande betalar idag för behörighetsbeviset.

Det är dock viktigt att avgiften uppfattas som skälig. Idag kan en person som vill skaffa sig allmän behörighet för lågspänning få betala runt 50 000 kronor för en teoretisk utbildning. Vid en sådan jämförelse menar Elsäkerhetsverket att provavgiftens storlek är rimlig.

Avgiften för prov betalas till Elsäkerhetsverket som i sin tur betalar utbildningsanordnaren för de kostnader som denne haft i form av upplåtelse av lokal samt tillhandhållande av nödvändig elektrisk materiel.

7 Översyn av regelverken

7.1 Allmänt

Av regeringsuppdraget framgår att förslaget ska innehålla en översyn av eventuella behov av ändringar i regelverket. Elsäkerhetsverket redovisar att en försöksverksamhet kan göras med mindre justeringar av regelverket. Dessutom redovisas de förändringar som kommer att behövas i framtiden om provverksamheten permanentas och utvecklas med externa examinatorer.

7.2 Försöksverksamhet

När det gäller genomförande av försöksverksamhet där Elsäkerhetsverkets personal utför examination kan det krävas vissa mindre ändringar i elinstallatörsförordningen. Det är i första hand bemyndigandet att meddela föreskrifter som behöver utökas.

Ifråga om utökat bemyndigande för att uppfylla kravet i det s.k. yrkeskvalifikationsdirektivet 2005/36/EG hänvisar Elsäkerhetsverket till den hemställan som verket gjorde i slutet av 2009 till näringsdepartementet.

Verket avser att under hösten 2012 komplettera den tidigare hemställan som är gjord.

Elsäkerhetsverket behöver meddela föreskrifter bland annat om provets utformning, innehåll samt om avgift för prov

7.3 Ellagen

För att kunna överlämna rätten att examinera krävs ett bemyndigande i lag då det är fråga om myndighetsutövning.

9 kap 1 § ellagen omfattar bland annat elinstallationer. Av andra stycket framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, i den mån det behövs från elsäkerhetssynpunkt, meddela föreskrifter om kontroll, provning eller besiktning samt andra föreskrifter som rör elektriska anläggningar, anordningar avsedda att anslutas till sådana anläggningar, elektrisk materiel eller elektriska installationer.

Elsäkerhetsverket föreslår att följande bestämmelser tas in i ellagen.

X § Elinstallationsprovet ska avläggas inför provförrättare som har förordnats av den myndighet som regeringen bestämmer.

Till provförrättare får utses fysiska personer som med hänsyn till personliga och ekonomiska förhållanden samt omständigheter i övrigt bedöms ha förutsättningar att utföra prov.

X § Ett förordnande får återkallas om den som förordnats med hänsyn till sina ekonomiska eller personliga förhållanden inte längre kan anses lämplig som provförrättare.

X § Den myndighet som regeringen bestämmer utövar tillsyn över de som förordnats som provförrättare.

7.4 Elinstallatörsförordningen

När det gäller ändringar i elinstallatörsförordningen är det i första hand bemyndigandet att meddela föreskrifter som behöver utökas. Behovet av ändringar beror på om möjlighet till extern examination införs eller ej.

Elsäkerhetsverket föreslår följande ändringar av gällande bestämmelser samt att följande nya bestämmelser förs in. Dessa kan genomföras helt eller delvis.

Nuvarande lydelse

9 § Elsäkerhetsverket prövar frågor om meddelande av behörighet att utföra elinstallationsarbete. Verket får meddela föreskrifter om krav på utbildning och praktik för behörighet

För att täcka Elsäkerhetsverkets kostnader för handläggning av behörighetsärenden skall en särskild avgift betalas till verket för varje beslut om meddelad behörighet. Verket meddelar, efter samråd med Ekonomistyrningsverket, närmare föreskrifter om avgiften.

Föreslagen lydelse

9 § Elsäkerhetsverket prövar frågor om meddelande av behörighet att utföra elinstallationsarbete. Verket får meddela föreskrifter om krav på utbildning och praktik för behörighet *samt om prov för behörighet.*

För att täcka Elsäkerhetsverkets kostnader för handläggning av behörighetsärenden *ska* en särskild avgift betalas till verket för varje beslut om meddelad behörighet. Verket meddelar, efter samråd med Ekonomistyrningsverket, närmare föreskrifter om avgiften.

9 a § Elsäkerhetsverket får meddela föreskrifter om ansökan om förordnande som provförrättare enligt 9 kapitlet ellagen (1997:857) samt om krav i samband med ansökan.

9 b § Elsäkerhetsverket får meddela föreskrifter om

1. Tillsyn över provförrättare.
2. Avgifter för prov enligt 9 §.
3. Avgift för ansökan om att bli provförrättare.

7.5 Myndighetsföreskrifter

Elsäkerhetsverket behöver meddela föreskrifter bland annat om provets utformning, innehåll samt om avgift för prov. Utöver det behöver verket ta fram föreskrifter avseende krav för de personer som ansöker om förordnande som provförrättare samt om avgift för ansökan om att förordnas som provförrättare.